

MÖTTEKILLUD PÄRAST «ESTONIA» «ASJATUT ETTEVAATUST»

Elita Erkina ja Pjotr Russanov balletis «Asjatu ettevaatus».

Gunnar Vaidla foto

Uue teosega kaasaminemisel, sellest osaamisemisel mõjub tublisti kaasa tegija (või tegijate) mängurööm, innukas hoog, särtsakus, mida ei pidurda rutiin ega enesest lugupidav väärikus. «Estonias» veebruaris esietendunud balleti «Asjatu ettevaatus» puhul võis seda taas tõdeda. Tarvitseb ainult meenutada neid särasilmi, toda jäägitud andumist tantsule, mida nägime balleti viimase pildi lastetantsus, eriti pisikeste solistide, Tallinna Koreograafiakooli õpilaste, etteastes. Episood on põgus, kuid etendusest saadavale üldmuljele annab ta midagi olulist juurde. Samalaadi särava valgustab etendust peaosalise Lise'ina nooruke Tatjana Voronina. Tal on senises teatritöös seljataga vaid üks suurroll («Tuhkatrünu» 1979. a.), kuid arglikku debütanti me temas ei näe.

Muide, just noorusvärskuse võluga on meele selle balleti eelminegi teostus «Estonias» (1957. a. Tallinna Koreograafiakooli aruandelavastusena). Toredad olid tookord Helga Ojala ja Milvi Kõnnusaar Lise'ina ning Endrik Kerge Colinina.

Nüüsiis, uus see «Asjatu ettevaatus» ligi kahe-saja-aastane süžee Eestimaa balletihuvilisele pole (1970. a. lavastati sellenimeline ballett ka Tartu «Vanemuises»). Kõnesolevat lavastust tuleb siiski käsitleda meie jaoks uue teosena. Lavastaja ja koreograaf Oleg Vinogradov on loobunud muusikast ja koreograafilisest tekstist, mida kasutati meie maal enne praeguse variandi esietendust Leningradi Väikeses Ooperi- ja Balletiteatris 1971. a. (üksikasju võib huvilone lugeda etenduse kavalehelt, mille eest teatri kirjandusala töötajatele tänu). Baseerumine L. J. F. Heroldi muusikale on õige samm, viib lähemale «Asjatu ettevaatus» sünniajale, lähemale ajastule, kus tegevus toimub. Uus orkestratsioon ja see, kuidas muusika on praegu monteeritud, ei tohiks tekitada erilisi vastuväiteid.

Põhiliselt uus on koreograafia (süžee põhikäänud, kohati kuni pisidetailideni, on peaaegu muutmatud), mille loomise printsiipi autor deklareerib kavalehel järgmiselt: «Tuli luua uus

selle teostab keegi muu («Asjatu ettevaatus» tõi meil lavale Jelena Vinogradova). Meister ise oleks kaheldamatult hakanud otsima lahendusi, mis olemasolevatele võimalustele sobivaimad. Autoritruudusest sai seekord nagu eesmärk omaette.

Estoonlased teevad ikkagi kõik, et lugu korda läheks. Peaosalist Lise'i on seni tantsinud E. ERKINA ja T. VORONINA. Voroninat juba mainisin kui üht, kes etendusele tubli omapoolse panuse annab. Ta vormib Lise'ist elava, armsa, poolehoidu pälviva tütarlapse, kel jõudu Marceline'i tahte vastu seista; lisaks sellele sukeldub ta kartmatu hulljulgusega tantsu kohati kaelamurdvasse stiihassi. Milline kasvumaa tantsupartii täielikul valdamisel aga ees seisab, seda nägime piltlikult Riia külastiste esinemisel «Estonias». LARISSA TUISOVA (tema partii oli küll mõnevõrra teisendatud) liitis koreograafilised üksikelemendid lendlevaks tantsuks. See oli meeldejääv. Elita Erkina Lise'ina andis lisaks oma senisele loomingule lavakuju komöödiažanris. Oli žanritunnustust, lavalist vilumust, reageerimisostkust. Haruharva näis, nagu poleks tal mahti päriselt uskuda kõigesse, mida ta laval teeb (ehk tuleneb see lausa kurnavast tantsupartiist?). Erkina tantsu on lisandunud teravust ja täpsust. Kauneim oli variatsioon IV pildis, kus Lise on just nagu õnnest joobunud. Lise'i armsamat Colin'i kehastas küllaline Leningradist PJOTR RUSSANOV (ilmne vihje kitsaskohtadele «Estonia» balletitrupis). Suhteliselt noor ja tantsuliselt andekas artist jäi oma balletinaeratsusega siiski küllalt üheplaaniliseks. Materjal valitses mõnikord teda, mitte vastupidi.

Vana traditsioon annab Marceline'i osa mees-tantsijale, «Estonias» seekord siis A. Basihhinile ja A. Kikinovile. See on õige riskantne lavakuju. Kerge on siin vääratada labasusse, hakata tegema nalja nalja pärast. Mõlema artisti tantsulise vabaduse juures vältis eelnimetatud karisid ladusamalt noor tantsija ALEKSANDR KIKINOV, kelle žest ja miimika on väljendusrikkad. Ta pehmenдах mõnevõrra lavastajalt saag-

balletti viimase pildi lasistantsus, eriti pikeste solistide, Tallinna Koreograafiakooli õpilaste, etteastes. Episood on põgus, kuid etendusest saadavale üldmuljele annab ta midagi olulist juurde. Samalaadi säruga valgustab etendust peaosalise Lise'ina nooruke Tatjana Voronina. Tal on senises teatritöös seljataga vaid üks suurroll («Tuhkatriinu» 1979. a.), kuid arglikku debütanti me temas ei näe.

Muide, just noorusvärskuse võluga on mees selle balleti eelminegi teostus «Estonias» (1957. a. Tallinna Koreograafiakooli aruandelavastusena). Toredad olid tookord Helga Ojalo ja Milvi Kõnnusaar Lise'ina ning Endrik Kerge Colinina.

Niisiis, uus see «Asjatu ettevaatus» ligi kahe-saja-aastane süžee Eestimaa balletihuvilisele pole (1970. a. lavastati sellenimeline ballett ka Tartu «Vanemuises»). Kõnesolevat lavastust tuleb siiski käsitleda meie jaoks uue teosena. Lavastaja ja koreograaf Oleg Vinogradov on loobunud muusikast ja koreograafilisest tekstist, mida kasutati meie maal enne praeguse variandi esitendust Leningradi Väikeses Ooperi- ja Balletiteatris 1971. a. (üksikasju võib huviline lugeda etenduse kavalehelt, mille eest teatri kirjandusala töötajatele tänu). Baseerumine L. J. F. Heroldi muusikale on õige samm, viib lähemale «Asjatu ettevaatus» sünniajale, lähemale ajastule, kus tegevus toimub. Uus orkestratsioon ja see, kuidas muusika on praegu monteeritud, ei tohiks tekitada erilisi vastuväiteid.

Põhiliselt uus on koreograafia (süžee põhikäänud, kohati kuni pisdetailideni, on peaaegu muutmatud), mille loomise printsiipe autor deklareerib kavalehel järgmiselt: «Tuli luua uus koreograafia, toetudes romantismieelsetele ja -aegsetele traditsioonidele, XVIII sajandi stiilile, maneerile... Vana stiili elemente ettevaatlikult kasutades, neid nüüdse balletitehnika elementidega ühendades võib... saavutada huvitavaid väljendusvõimalusi jne.»

Nii ebaselged, nagu on ballettmeisteri seisukohad, nii vasturääkivusterohke on ka nendest lähtuv tantsuline lahendus. Uhelt poolt on seda, mis ajastuga seob (palju «väikesi» liigutusi jalgadega, kõrgete tõstete puudumine, teatud kehahoiakud, mõningate laadeteatrivõtete kasutamine, tantsurühma rakendamine osana peisaazist, rohked pealtvaatajate poole pöördumised), teisalt ajastukauge koreograafilise «materjali» rohkus (akrobaatika, isegi estraaditantsu nõksud, rahvatantsulisusele viitavad elemendid, mida esitatakse riikliku tantsuansambli maneeris). Seejuures jääb puudu koreograafia eri tahkude omavahelisest seotusest. Üldse on koreograafia «paksult orkestreeritud», s. o. valitseb liigutuste üliküllus, mis on teatavas vastuolus akvareelse, läbipaistva muusikaga.

Tõsiseks kordaminekuks on aga varasemate lavavariantide puht-pantomimiliste lõikude tantsuliseks muutmine. Nii voogab tants etenduses algusest lõpuni (III pilt välja arvatud). Just need stseenid lisavad mitu lõbusat peosaliste ansambliit. Etendus kaunistavad veel sellised koomilised episoodid nagu pojaparistamine II pildis või rikka papa poja Alaini (Mikhail Bogatõrjov) kärbsepiidmisestseen samas ja meeletitestseen IV pildis. Viimane on vaimuka paroodiana võrdväärne seisuga B. Fensteri «Dr. Aiboliti» geniaalsete paroodialõikude kõrval. Nimetatud (ja mõned nimetamata) episoodid on tugevaks vastukaaluks kohalistele maitseväärtustele.

Lavastaja ja koreograafi hea leid on balleti viimase, s. o. pulmapildi lisamine. Too on etenduse loogiline ja ajastukohane lõpetus.

Režissöörina on Oleg Vinogradovil oskust etendust luua. Lugu sellest, kuidas talupois Colin rikka papa pojalt pruudi üle lõi ning Marceline sellele tahtmatult kaasa aitas, jõuab vaatajani ka kavalehel trükitud libreto lugemata.

* * *

«Estonia» ei saanud uut balletti n.-ö. autori-eksemplaris. O. Vinogradov viibis Tallinnas vaid lühikest aega. Sellest on kahju, sest üks asi on, kui koopia originaalist teeb autor, teine — kui

E. ERKINA ja T. VORONINA. Voroninat juba mainisin kui üht, kes etendusele tubli omapoolse panuse annab. Ta vormib Lise'ist elava, armsa, poolehoidu pälviava tütarlapse, kel jõudu Marceline'i tahtele vastu seista; lisaks sellele sukeldub ta karjatu hulljulgeusega tantsu kohati kaelmurdvasse stiihiasse. Milline kasvumaa tantsupartii täielikul valdamisel aga ees seisab, seda nägime pilllikult Riia külaliste esinemisel «Estonias». LARISSA TUISOVA (tema partii oli küll mõnevõrra teisendatud) liitis koreograafilised üksikelemendid lendlevaks tantsuks. See oli meelde jääv. Elita Erkina Lise'ina andis lisaks oma senisele loomingule lavakuju komöödiāžanris. Oli žanritunnustet, lavalist vilumust, reageerimisoskust. Haruharva näis, nagu poleks tal mahti päriselt uskuda kõigesse, mida ta laval teeb (ehk tuleneb see lausa kurnavast tantsupartiist?). Erkina tantsu on lisandunud teravust ja täpsust. Kaunim oli variatsioon IV pildis, kus Lise on just nagu õnnest joobunud. Lise'i armsamat Colin'i kehasis külaline Leningradist PJOTR RUSSANOV (ilmne vihje kitsaskohtadele «Estonia» balletitrupis). Suhteliselt noor ja tantsuliselt andekas artist jäi oma balletinaerutusega siiski küllalt üheplaanihaseks. Materjal valitses mõnikord teda, mitte vastupidi.

Vana traditsioon annab Marceline'i osa mees-tantsijale, «Estonias» seekord siis A. Basihhinile ja A. Kikinovile. See on õige riskantne lavakuju. Kerge on siin vääratada labasusse, hakata tegema nalja nalja pärast. Mõlema artisti tantsulise vabaduse juures vältis eelnimetatud karisid ladusamalt noor tantsija ALEKSANDR KIKINOV, kelle žest ja miimika on väljendusrikkad. Ta pehmendab mõnevõrra lavastajalt saadud joonist, mistõttu rahaahnes ja meestemias taluomanikus võib aimata ka ematundeid. ALEKSANDR BASIHHIN läheb etenduse loojate soovidega püüdnud kaasa ja... soolab üle. Aplaus Marceline'i soolole viimases pildis on aga küll igal etendusel mõlemale osatäitjale kindlustatud. Isemoodi kuju lavastuses on rikka mõldri (karakteerselt, muhedalt esitavad selle osa JURIS ŽIGURS ja PEETER KARELL) poeg Alain. MIHHAIL BOGATORJOV sulab selle lapsemeelse poisil maailma. Tema tantsus on kergust, kuid ühthlasi mõningane annus liigutuste lõpetamatust. Mõnigi fraas on praegu veel «määritud».

Grupitantsude hulgas kerkib esile nõudlik puukingameistrite tants. Pulmapildi olulist etteastet valdab teistest paremini VLADIMIR KUZMIN. Tema tantsus on täpsust ja ehsat hasarti. Teistel jääb samas tantsus puudu rütmi sisemisest omaksoõtmisest.

Üldse on etenduse rütmid ja tempod ebakindlad. Dirigent KIRILL RAUDSEPP ei taga lava ja orkestri ühtset hingamist. Orkester ei toeta tantsijat stabiilselt. Praegu on see tingitud ka lavastaja assistendist, kes oma nõudmistest järjekindel polnud ja kippus improviseerima. Muusika stiil on dirigendil aga hästi tabatud, läbi tunnetatud. Stiilsus iseloomustab veel üht tahku lavastuses — kujundust (külaliskunstnikud GENNADI SOTNIKOV ja TATJANA RATNER), mis toetab etendust värvirõomsalt, balletlikult, olse pühapäevaselt.

* * *

«Estonia» uuslavastus ei saa balletikollektiivi loominguteel sellist tähendust nagu varasemate külalislavastajate V. Burmeisteri ja B. Fensteri tööd omas ajas. Ometi rikastab «Asjatu ettevaatus» teatri mängukava. Seda ballettkomöödiana, mis läbi aegade on ikka defitsiitne olnud.

Etenduse värvirõom ja nooruslikkus pakub head meelelahutust. Sellel on ka lisaväärtus. Arvestades seda, et sama lavastus läheb veel Odessa, Minski, Saraatovi jt. Nõukogude Liidu linnade balletiteatrites, tekib võimalus balletisolistide vahetamiseks. Esimene külalisesinemine ongi juba aset leidnud. «Estonias» tantsisid küllalised Läti NSV-st — Larissa Tuisova ja Aleksander Kolbin.